

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 15

Заснований в 1996 році

Рівне – 2001

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць:

**Наукові записки Рівненського державного
гуманітарного університету. Випуск 15. — Рівне,
РДГУ, 2001 р. — 160 с.**

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН
Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**
(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**
(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**
(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**
(Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**
(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**
(Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**
(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**
(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**
(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**
(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 30.03.2001 р.).

Збірник затверджений ВАКУ України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАКУ України № 1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАКУ України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 06 — 6.

© Рівненський державний гуманітарний університет,

2001

ЛІТЕРАТУРА

1. Донцов Д. Дух нашої давнини. – Дрогобич, 1991.
2. Руденко Ю.Д. Українська національна система виховання. – К., 1991.
3. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. – К., 1985.
4. Философский словарь / Ред. И.Т.Фролов. – М., 1986.
5. Харламов И.Ф. Педагогика. – М., 1999.

Одержано редакцією 07. 02.2001.

УДК: 371. 035

С. С. ПАЛЬЧЕВСЬКИЙ

ВІРА ЯК ПЕДАГОГІЧНА КАТЕГОРІЯ

У свій час Жан-Жак Руссо, узагальнюючи житейський шлях людини, з боєм у душі констатував: ”Як швидко ми проходимо своє земне поле діяльності! Перша четвертина життя пробігає, перш ніж ми навчилися користуватись життям; остання четвертина наступає уже після того, як ми перестаємо насолоджуватись ним. Спочатку ми не вміємо жити, а згодом не в змозі жити... Життя коротке не тому, що недовго продовжується, а тому, що із цього нетривалого часу нам майже нічого не залишається на насолодження ним” [1;273].

У даному випадку не можна не погоджуватись з великим мислителем у тому, що насолодження життям щастя – це врешті-решт покликання людини. В надії на нього кожний з нас чекає завтрашнього дня, бореться, переживає тимчасові негаразди. У свою чергу проблема щастя до сьогоднішнього дня відзначається багатоаспектністю та дискусійністю. Однак більшість її дослідників сходяться на думці, що шлях до щастя – це шлях до найповнішої власної самореалізації, утвердження та розвитку своїх задатків і здібностей, плекання власного таланту.

Правда, стосовно талановитості та геніальності, як найяскравіших атрибутів щастя, більшість фахівців висловлюється дуже обережно, вважаючи, що останні “випадають” на долю приблизно однієї людини із тисячі народжених. У залежності від умов життя ця схильність розвивається таким чином, що високообдарованим її носієм залишається приблизно одна людина з мільйона народжених. Виходячи звідси, дослідник проблем соціальної педагогіки А.В.Мудрик робить висновок про те, що “...більшість Ломоносових і Чайковських втрачається на життєвому шляху, оскільки умови їх соціалізації (навіть достатньо сприятливі) виявляються недостатніми для розвитку і реалізації закладеної у них високої обдарованості, про що ні вони самі, ні їх близькі навіть не здогадуються” [2;192]. Завдяки останній обставині подібних людей (а їх переважаюча більшість) сьогодні відносять до так званого латентного виду жертв несприятливих умов соціалізації.

Як на наш погляд, у даному випадку образно кажучи, віз ставиться попереду коня, оскільки людині відводиться пасивна роль у вирішенні такої проблеми як самореалізація, виявлення і розвиток власного таланту. Із суб’єкту діяльності кожний з нас перетворюється в об’єкт. Автор вище наведеного твердження суперечить сам собі. Якщо прискіпливіше прослідкувати за ходом думки А.В.Мудрика, то виявляється, що у Ломоносова, сина рибалки із засніженої дикої Півночі умови для самовиявлення власної обдарованості були достатньо сприятливими, а для маси корінних жителів столичних міст недостатні, хоч у певній мірі й сприятливі, як визначає сам дослідник проблем соціальної педагогіки.

Знову ж таки, візьмемо для прикладу долю нашого національного духовного символу Т.Г.Шевченка, народженого в убогій багатодітній селянській сім’ї. Про які умови тут можна було говорити?

Подібних прикладів багато. Вони заперечують провідну роль (наголошуємо провідну – С.П.) умов у самореалізації таланту чи генія. Французький мислитель Дені Дідро, говорячи про те, що генії “падають з неба”, вбачав геніальність у вродженості її задатків. Продовжуючи

згадану думку, стверджував: "...І на один раз, коли він (геній – С.П.) зустрічає ворота палацу, трапляється сто тисяч випадків, коли він падає мимо" [3;140].

Як постфактум великий Гете констатує, що коли талант робить те, що може, то геній – те, що зобов'язаний. І, взагалі, німецький філософ приходиться до висновку, що "...якщо в тобі немає цього – "Умри, але стань!" – то ти лише печальний гість на сумній землі" [3;138].

Але і за такого підходу ми не дотягуємось до першопричин високої реалізації задатків та обдарованості особистості. Що примушує художника, "зорю" російського авангарду Володимира Терьохіна перед тим як виконати у визрілому стилі 500 живописних і 10 тисяч графічних робіт щодня малювати не лише 10 малюнків? Що вимушувало великого хіміка Д. Менделєєва жити настільки ідеєю створення періодичної системи хімічних елементів, щоб остаточне оформлення її побачити у сні?

Висновок у даному випадку напрошується один. У людини, надзвичайно захопленої улюбленою справою формується пануюче вогнище збудження, так звана домінанта, яка, сумуючи та нагромаджуючи імпульси, що стікаються в центральну нервову систему і одночасно подавляючи активність інших центрів, зумовлює системний характер і цілеспрямованість поведінки індивіда. За таких умов у діяльності людини, як гадав американський мислитель Олександр Еверет, спрацьовує так званий феномен двох металевих брусків, один з яких намагнічений, а другий ні. У намагніченому молекули організовані і спрямовані в одному напрямку, що й створює силу магніту. А в звичайному металевому бруску молекули рухаються хаотично, в різних напрямках, тому цей брусок позбавлений сили магніту. У людини, надзвичайно захопленої улюбленою справою із відповідно сформованим вогнищем збудження – домінантою, думки спрямовані в одному напрямку і створюють силу, схожу на магніт, яка притягує все, що необхідно для ідеї захоплення. Образно кажучи, мозок людини начебто намагнічується і тоді вся сила думок та ідей спрямовується в один напрямок. У даному випадку в ситуаціях закономірностей та випадковостей якраз і формуються ті умови, які так чи інакше сприяють найповнішому розвитку обдарованості. Шевченко у далекому Петербурзі зустрічає земляка Сошенка, Ломоносов у теж далекій від батьківської хати Москві знайомиться з людьми, які повірили у його здібності. Випадок? Формально. Закономірність у тому, що в обох випадках спрацював феномен "намагніченого бруска".

Однак, щоб завести механізм домінанти необхідний своєрідний "ключик". І тут питання дещо складніше. Справа в тому, що в кожній людині упродовж її життя від дитинства до старості формується екопсихологічна система, своєрідний внутрішній психологічний дім, у якому її образні уявлення про світ, мораль і саму себе у цьому світі. Людська уява малює власну особистість у найніжніших кольорах. Хочеться любити весь світ і відчувати взаємність, бачити себе в ореолі слави, бути об'єктом загального захоплення. То є ціле глибоководне озеро мрій і почуттів, яке в одних усе життя дремає у глибинах підсвідомості, а в інших до пори до часу. Збуджує це озеро підсвідомості ситуація успіху, яка примушує всіх оточуючих здивовано подивитись на винуватця згаданого успіху та зрештою і його самого на себе.

Ситуація успіху в даному випадку якраз і може стати тим "ключиком", який здатний завести механізм домінанти. Ми не даремно вжили слово "здатний", бо однієї ситуації успіху недостатньо для появи приблизно однієї високообдарованої особистості на мільйон народжених, оскільки після ситуації успіху найчастіше приходиться ситуація невдачі, яка перекреслює все досягнуте. Ось тут ми і підійшли до серцевини піднятої нами проблеми – поняття віри як особливого стану людської психіки, суть якого полягає у повному і беззаперечному прийнятті людиною уявлень та умовиводів, які в майбутньому можуть виступити основою власного "Я". Останнє визначається з такою рішучістю, яка перевищує силу зовнішніх фактичних і формально-логічних доведень. Це далеко не значить, що істина віри не підвладна ніяким доведенням, а значить лише, що сила віри, як вважає В. Соловйов, залежить від особливого самостійного психологічного акту, який не визначається цілком емпіричними і логічними основами. Віра виступає як результат постійної роботи свідомості та підсвідомості, які створюють уяву суб'єкта про світ і своє місце у ньому.

Таким чином, глибока віра у власну обдарованість, підкріплена ситуаціями успіху, якраз і стає тим "ключиком", який заводиться складний механізм домінанти.

Перш ніж стати талантом чи генієм, необхідно стати патріотом власної обдарованості. А це надзвичайно важко, оскільки на перших початках слід бути готовим до численних ситуацій невдач. Доводиться, як кажуть, "красиво" падати лицем у грязь, не залежуючись у ній.

Людина, яка боїться цього, ніколи не досягне успіху у розвитку власної обдарованості. Єдиною “паличкою-підпиралочкою” у дні поразок і невдач залишається віра у власні сили. Лише вона одна стоїть на сторожі того – відбутися таланту чи ні. Адже будь-яка з невдач може стати останньою на шляху до самого себе. Ось тут і хочеться повернутись до вислову Гете: “І якщо в тобі немає цього – “Умри, але стань!” – то ти лише печальний гість на сумній землі”.

Не будемо зважати на його певну категоричність, але знову ж таки пригадаємо одну із біблейських оповідей стосовно поняття віри. В ній йдеться про те, що перепливаючи із своїми учнями на човні ріку Йордан, Ісус Христос вийшов із човна і пішов по воді “яко по суху”. Його найкращий учень Петро здивовано запитав, чи не зміг би і він так само піти. У відповідь почув, що зміг би лише за умови глибокої віри у те, що піде. Як стверджується далі, Петро насправді пройшов кілька кроків по воді “яко по суху”, але потім почав тонути. На що Ісус зауважив: Ось бачиш, твоєї віри в мене вистачило лише на два кроки”.

Ось так і ми – ідемо по шляху до власних обдарованості, таланту, геніальності до того часу, поки віримо в них. І на цьому шляху не припиняється потужна робота свідомості та підсвідомості у ході якої постійно відшукуються причинно-наслідкові зв'язки наших успіхів та невдач, а сила інтуїції намагається проникнути у нові сфери творчого пошуку. Віра – то є теж своєрідне багаття, яке на голому місці не горітиме. Для нього окрім ситуацій успіху необхідні відчуття часто-густо на підсвідомому рівні реальності та перспективи, неможливості повноцінного існування без досягнення поставленої мети.

Таким чином у реальному житті віра має свої точки опори як на свідомому так і підсвідомому рівнях. Чи існують заміники цих точок? Трапляються випадки, коли це питання перестає бути риторичним.

“Кілька років тому керівник Московської школи гіпнозу, перший призер Конкурсу феноменів у Японії Геннадій Гончаров виступив у пресі з цікавим повідомленням. Говорячи про те, що неможливо навчити писати талановиті вірші, пісні, малювати чудові картини, він однак, стверджує, що у людини шляхом навчання можна збудити глибоку віру в те, що вона талановитий, наприклад, актор, художник, поет. “У мене є конкретні приклади цього, - заявляє Гончаров, маючи на увазі своїх клієнтів. – Є люди із спорту, із музикального світу, є депутати. Є й звичайні люди. Наприклад, був у мене такий випадок. П'ятнадцятирічний хлопчик, дебіл, у нього не розвинута ліва півкуля мозку, він не умів читати, писати. Після семи сеансів гіпнозу я навчав його уміння малювати. Він почав такі картини малювати, що у мене самого не вистачило грошей купити його картину. Тільки іноземці і можуть купити. Називалась вона “Дорога до храму”. Горить храм, а по дорозі до нього біжать вовки і люди. Вовки, щоб чимось поживитись, а люди, щоб врятувати храм” [4].

Звичайно, питання доцільності гіпнотичного втручання у процес виявлення і розвитку обдарованості людини має дискусійний характер. Однак, беззаперечним є те, що наставник молоді не повинен залишатись осторонь розв'язання проблеми вчасного виявлення тих чи інших рис обдарованості учня, розвитку їх, формування твердої впевненості та стійкої віри у неодмінність успіху в досягненні поставленої мети. Настирливе плекання віри у зародження таланту свого підопічного вимушуватиме його детально продумувати відповідний мотиваційний комплекс, певним чином сприяти виявленню феномену “магнітного бруска”, формуванню ситуацій успіху. Індивідуальна робота з таким учнем, маючи своєю серцевиною формування в останнього віри у власну обдарованість, примусить певним чином корегувати всі елементи виховної та дидактичної систем, які застосовуватимуться до юного обдарування.

Лише за такої умови учитель виправдає своє високе ім'я, яке із давніх-давен пов'язане із ім'ям великого Спасителя, бо у всі часи у всіх народів учитель залишався рятівником талантів та геніїв, які приносили славу не лише рідному народові, а й усьому людству.

ЛІТЕРАТУРА

1. Я. Д. Коменский, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, И. Г. Песталоцци / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джурицкий. – М.: Педагогика, 1988. – С. 411.
2. Мурик А.В. Введение в социальную педагогику. – М.: Институт практической психологии, 1997. – 300 с.
3. Эфроимсон В. «Божий дар» или естественный феномен // Народное образование. – 1991. – №2. С. 137-139.

УДК: 373. 51. 09

Е. О. СІЛКОВА

ДО ПИТАННЯ ПРО ІСТОТНІ ОЗНАКИ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Протягом ХХ століття навчальний процес у більшості країн відбувався в умовах колективної форми організації навчання, а у нас в країні - на основі єдиних принципів, правил, програм і підручників. Разом з тим, вчителі-новатори та прогресивні дослідники, знаючи недоліки традиційного навчання, шукали шляхи і засоби їх подолання та задоволення запитів і потреб кожної особистості. Таким чином, завдяки дослідженню різноманітних проблем диференціації та індивідуалізації навчального процесу, розвивального та випереджаючого навчання, програмованого та проблемного навчання, педагогіки співробітництва тощо, накопичувався емпіричний матеріал для особистісно-орієнтованого навчання. Для того, щоб не повторювати помилок минулого, слід виявити сутність та теоретико-методичні основи пропонованих інновацій.

Друга половина ХХ століття в історії розвитку школи характеризується появою новітніх технологій навчання, серед яких чільне місце займають диференційоване, індивідуалізоване, проблемне, програмоване, розвиваюче, випереджаюче, особистісно-гуманне, комп'ютеризоване, особистісно-орієнтоване, педагогіка співробітництва, оптимізація навчання тощо. Кожна з названих моделей має свої особливості та специфіку. Разом з тим, детальний аналіз названих систем навчання дозволяє виділити їх спільні риси, серед яких можна знайти суттєві та несуттєві ознаки. Найістотнішими ознаками інноваційних технологій можна обґрунтовано вважати спрямованість на задоволення потреб та запитів особистості, на досягнення оптимального розвитку кожного школяра, на підготовку підростаючого покоління до життя і діяльності у нових соціально-економічних умовах.

У період розбудови системи національної освіти України в основу цієї роботи покладені принципи гуманності, народності, природовідповідності, диференціації, особистісної зорієнтованості. Підготовка концепцій різних ланок національної школи та державних освітніх стандартів на вказаних принципах спричинили переорієнтацію традиційного навчання, яке вже давно перестало задовольняти вимоги суспільства та кожної окремої людини, на особистісно-орієнтовані та особистісно-гуманні навчальні технології. У зв'язку зі сказаним постає проблема виявлення відмінностей та особливостей особистісно-орієнтованих та традиційних систем навчання, зокрема визначення істотних ознак особистісно зорієнтованих моделей навчання. Успішне розв'язання цього завдання сприятиме розумінню сутності феномена особистісно-орієнтованого навчання вчителями-практиками, а отже, і подальшому їх впровадженню в масову практику роботи шкіл.

Загальновизнано, що високий рівень розвитку будь-якої науки характеризується досконалістю понятійно-термінологічної системи, якій властиві аспектна чистота, предметна визначеність понять, однозначність їх трактування та продуктивність використання як засобу пізнання. Лише за таких умов можна чітко визначити предмет дослідження та зробити зрозумілими для всіх результати проведеної роботи, що детермінує ефективне їх використання у практиці роботи масової школи. На жаль, при аналізі дидактичних і методичних досліджень доводиться досить часто стикатися з неусталеністю застосовуваної термінології. Це проявляється в тому, що один і той самий термін використовується для позначення схожих, або навіть і різних понять. Особливо часто таке явище спостерігається в публікаціях вчителів у періодичній педагогічній пресі. Причиною вказаного явища справедливо вважається невисока методико-математична підготовка значної частини вчителів початкових класів. На жаль, це не вина, а біда найсумлінніших у своєму загалі вчителів школи, бо їх

ЗМІСТ

<i>Бех І. Д., Павелків Р. В.</i> Пріоритети виховання сучасної вузівської молоді	3
<i>Воробйова Л. М.</i> Проблеми мовної освіти школярів у науковій спадщині К.Д.Ушинського	7
<i>Карпенчук С. Г.</i> А.С.Макаренко і соціометричне дослідження	9
<i>Наливайко І. П.</i> Організація виховної роботи учнів засобами мистецтва у Павлиській середній школі	13
<i>Антонець Н. Б.</i> Спиридон Черкасенко: умови здобуття педагогічної освіти і становлення світогляду	17
<i>Бричок С. Б.</i> Становлення та розвиток церковнопарафіяльних шкіл на Волині	23
<i>Філоненко Р. С.</i> Товариство “Просвіта” у боротьбі за збереження та розвиток українського шкільництва на Волині в період польської влади	26
<i>Сойчук Р. Л.</i> Оновлення змісту освіти у Великій Британії в 90-х роках ХХ століття	28
<i>Петренко В. В.</i> Сутність патріотизму як моральної якості особистості, його зміст і внутрішня структура	30
<i>Пальчевський С. С.</i> Віра як педагогічна категорія	32
<i>Сілкова Е. О.</i> До питання про істотні ознаки особистісно-орієнтованого навчання	35
<i>Воробйова І. А.</i> Соціокультурна компетенція як система знань, вмінь і навичок учнів	39
<i>Дупак Н. В.</i> Проблеми виховання культури праці учнівської молоді у Німеччині	43
<i>Ставицька О. Г.</i> Паралінгвістичні засоби у структурі мовленнєвого впливу: визначення понять	45
<i>Петрова М.</i> Сугестопедичні принципи навчання	48
<i>Безкоровайна О. В.</i> Теоретико-практичні основи миротворчої діяльності учнівської та студентської молоді	50
<i>Янциур М. С., Войтко А. І.</i> Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до реалізації професійної активізації учнівської молоді	53
<i>Литвиненко С. А.</i> Соціалізація та виховання як педагогічні категорії	61
<i>Кириленко С. В.</i> Технології валеологічної освіти та виховання	64
<i>Ігнатенко Г. В.</i> Значення самостійної практичної роботи в процесі трудового навчання для розвитку та виховання школярів	69
<i>Галатюк Ю. М.</i> Психолого-педагогічні особливості процесу розв’язування творчої навчальної задачі	72
<i>Свириденко С. О.</i> Робота класного керівника з формування здорового способу життя школярів	76
<i>Кирильчук Ю. В.</i> Вправи на заняттях з автосправи як засіб індивідуалізації процесу навчання студентів	82
<i>Роценюк А. М.</i> Проблеми адаптації студентів першокурсників у вищому навчальному закладі	85
<i>Сидоренко В. В., Щетина Н. П.</i> Робочий зошит як засіб оптимізації навчально-пізнавальної діяльності школярів на уроках креслення	89
<i>Пилипенко О. І.</i> Превентивна освіта в контексті соціалізації студентів	96
<i>Оржеховська В. М.</i> Проблема формування здорового способу життя в системі підготовки студентів	99
<i>Терешко Т. В.</i> Особливості становлення і розвитку жіночої освіти на Волині в кінці ХІХ –	10

поч. XX ст. в умовах імперської політики царату	3
Буцяк В. І. Педагогічна культура в системі професійної підготовки майбутніх вчителів музики	10 8
Лесняк Н. В. Спрямування мовленнєвої роботи на заняттях з образотворчого мистецтва	11 3
Тюска В. Б. Творчість – як діяльнісний спосіб життя особистості	11 6
Яковенко Л. П. Виконавський аспект підготовки вчителів музики	11 9
Черній А. Л. Творчий потенціал учителя як один із пріоритетних напрямів національної освіти	12 3
Харламенко В. Б. Стан і проблеми професійної орієнтації учнів у роботі вчителя трудового навчання	12 6
Сингаївський Д. В. Використання відомих конструкцій “вічних” двигунів в процесі вивчення основ наук і трудової підготовки школярів	13 0
Смалько М. Ф. Індивідуально-особистісний аспект у розвитку музичної обдарованості: традиції та сучасність	13 5
Димченко С. С. Специфічні прийоми вивчення музичних творів напам’ять	13 9
Сяська В. Н. Метод інтеграційно-спеціалізованого навчання зі зворотним зв’язком з курсу “інженерна графіка” – основа творчої моделі освіти для XXI століття	14 3
Яцейко В.А., Сех І.С. Інтерактивна модель навчання, як один із дидактичних пошуків в процесі гуманізації освіти	14 8
Відомості про авторів	15 5

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 15

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактор Бричок Б. П.

Технічний редактор Курченко Н.Б.

КОМП'ЮТЕРНА ВЕРСТКА БОНДАРЯ А. М.

Здано до набору 20.01.2001 р. Підписано до друку 30.03.2001 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 19,55. Обл. вид. арк. 19,92. Замовлення № 127 Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 15. — Рівне, РДГУ, 2001р. — 160 с.

ISBN 966 — 7281 — 06 — 6.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

ББК 74.20